434
142

För Efterkommande.

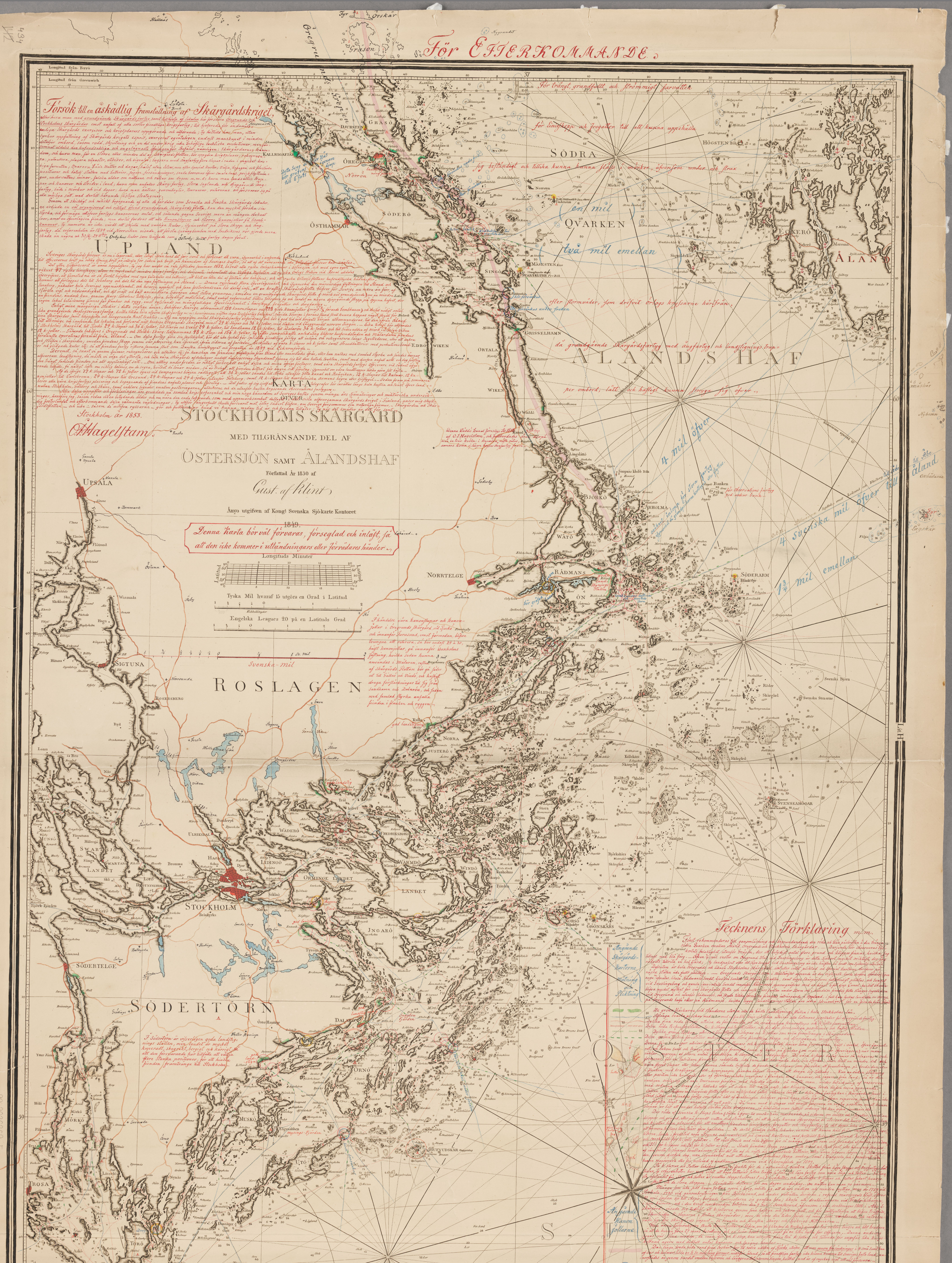

För trängt, grundfullt och strömmigt farvatten för Linieskepp och Fregatter till att kunna uppehålla sig beständigt och tillika kunna kunna släpas i mörker, äfvensom under och strax efter stormväder, som drifvit örlogs kryssarne härifrån. då grundgående Skärgårdsfartyg med ångfartyg och landstignings trupper ombord; lätt och hastigt kunna smyga sig öfver.

Försök till en åskådlig framställning af Skärgårdskriget,

eller huru man med grundgående Skärgårds fartyg, samt tillhjelp af lokalen bör försvara Öregrunds och Stockholms Skärgårdar emot anfall af alla sorter fiendtliga krigsfartyg; till hjelpreda för ändamålsenliga Skärgårds exerçiser och krigsplaners uppgörande och utförande; ty hittills har man, utan synbar uppfattning af Skärgårds krigets esprit, exerçerat egenteligen endast manskapet i mindre detaljer ombord, såsom rodd, skjutning och en del under krig icke behöflige tacktiska evolutioner, men försummat aldeles den hufvudsakliga och angelägnaste öfningen för Befälet, nämligen: Skärgårdarnes kännedom, och huru man, för en större eller mindre del af Skärgårds flottan, bör uppgöra krigsplaner; rekognosera, patrullera, plaçera utposter, utkiker, och signaler; bogsera med ångfartyg flere slupar i raden i mycket krokiga farvatten; Operera både nätter och dagar, hälst utan Lotsar, men efter Speçial kartor; Välja, begagna och förstärka positioner och batalj ställen med batterier, Jägare, försänkningar, sneda bommar öfver smala Sund, prickflyttningar, undervattens minor, falska eldar om natterne och rökar om dagen m.m.d; huru man landsätter trupper och kanoner och strider i land; huru man anfaller Skärg: fartyg, stora seglande och djupgående ångfartyg, både i mörker och vid dager; huru man äntrar, genombryter, tournerar, retirerar och försvarar sig på alla möjliga sätt, med dertill hörande listiga stratagmer.

Genom ett skickligt och nitiskt begagnande af alla de fördelar som Svenska och Finska Skärgårds lokalerne erbjuda en väl organiserad och riktigt öfvad grundgående Skärgårds flotta, kan den mycket föröka sin styrka och förmåga utöfver fartygs kanonernas antal, och sålunda gagna Sverige mera än mången obekant tror, emot en öfverlägsen fiende; men dertill fordras att alla kanonslupar och större kanonjollar få bombkanoner, ty numera är icke värdt att skjuta med vanliga kulor, isynnerhet på stora skepp och ångfartyg, då erfarenheten år 1849 vid Norrviken visade, att första sprängbomben med Fredriksens rör, gjorde mera skada än några och 30 st: 24 ℔dige kulor som träffade samma fartyg dagen förut.

Sveriges Skärgårds försvar är nu i lägervall, eller långt ifrån hvad det förr varit och förtjenar att vara, isynnerhet i anseende till officerarnes brist på riktig öfning, brist på intresse för saken och brist på kännedom af Sveriges kuster, så att af det närvarande icke betydligt försvar kan väntas.

Det yttre sjöförsvaret är ännu hopplösare, ty jag har under en resa sistledne sommar 1852, besedt alla ryska Örlogshamnar i Östersjön, och med egna ögon räknat 47 ryska linieskepp, utom en myckenhet mindre krigsfartyg, och derjemte inhemtadt den vigtiga nyheten att ryska Örlogs Station vid Reval alldeles öfvergifves, att Cronstad nu är så starkt befästad med nya Citadeller och batterier, att blott en liten del af flottan der behöfves, och att ryska Östersjö flottans hufvudstyrka hädanefter kommer att förläggas dels till Sveaborg och dels till den nya fästningen på Åland. — Denna Rysslands stora öfverlägsenhet och isynnerhet den märvärdiga flyttningen till Åland och Sveaborg, påkallar hela Sveriges uppmärksamhet, och hvarje upplyst och sann fosterlandsvän bör deraf inse, att en kraftig Skärgårdsflotta blifver för Sverige nu mera än förr, af största vigt och nödvändighet, och det mäst och bäst användbara sjövapen emot östra grannen; emedan en grundgående Skärgårds flotta (: märk väl grundgående) om än mindre än fiendens, ändock kan, genom skärg: lokalens tillhjelp, göra betydligt motstånd, samt enligt erfarenhet bättre försvara sig och landet än några djupgående skepp på öppna hafvet, der ingen lokal betäckning finnes för flanker och rygg, emot Rysslands nu mångfalldiga öfverlägsenhet i linieskepp, fregatter och ångfartyg.

Enligt mina mångåriga studier i detta vigtiga ämne, behöfver Sverige aldraminst 120 kanonslupar och 228 goda kanonjollar (minst ⅔ förande bombkanon:) och dertill nödigt antal lika grundgående ångbogseringsfartyg, hvilka tillika böra utgöra Chefsfartyg m: m: hvarigenom nästan inga trossfartyg behöfves, såvida Sverige i farans stund skall kunna hoppas något skydd för sina Skärgårdar samt klippfulla och långgrunda kust trakter. — Af nu uppgifne antal Skärgårdsfartyg erfordras, och bör i god tid vid krigets början utkommenderas, till den ifrån Åland lätt åtkomlige och i anseende till lokalen och försvaret mäst kinkiga Öregrunds skärgård minst 24 k: Slupar och 36 k: Jollar, med station vid Långgrundet norrom Singön. — Lika tidigt bör utsändas i Stockholms Skärgård, till Tjockö 24 k: Slupar och 36 k: Jollar, till Siarön och Vexlet 24 k: jollar, till Sandhamn 12 k: jollar, till Dalarön 36 k: jollar, och till Södra udden af Mörk i S: Telge viken 12 k: jollar. — Sålunda behöfves i Öregrunds och Stockh: Skärg: tillsammans 48 k: slup: och 156 k: jollar, ty efter sannolikaste anledning blifver hufvudstaden och Mälardalen fiendens förnämsta Operations föremål från Åland. — Om dessa fartyg göra sin skyldighet, bör det icke lyckas för spridda fiendtliga fartyg att inlöpa och rekognosera längs Segellederne, eller att ankra och ströfva i Skärgården; emedan fiendens skepp genom vår plaçering, kan öfverallt, ifrån sidorne af farleden, beskjutas af våra k: slupar och k: jollar samt strandbatterier med perkutionsbomber och glödgade kulor etc: så att fiendens fartyg riskera samma slut som Danska linieskeppet och fregatten år 1849 vid Eckernförde.

Deremot, så snart vi genom Spioner, rekognosörer och utkiker etc: få kunskap om fiendens anfallsplan från Åland eller annorstädes ifrån, eller han nalkas med samlad styrka och således ämnar allvarsam landstigning, då måste vi våga det yttersta, och låta våra Skärgårds afdelningar medelst ångbogsering skyndsamt förena sig till den hotade trakten, samt med djerfva anfall natt och dag förstöra den trängt samlade fienden på allt upptänkligt sätt. — Om allting under freden är riktigt förberedt enligt dessa och mina öfrige förslager, samt våra Skärgårds fartygs Offiçerare vid sådant afgörande tillfälle, få nådigt löfte om riklig belöning, om de segra, hvilket då lönar mödan, så är troligt, att fienden bittert får ångra sitt företag; isynnerhet om våra landtrupper tillika göra sitt bästa.

Af de öfrige 72 k: slupar och 72 k: jollar synes vid Campagnens början rådligast, att 36 k: jollar sändes till Arkö utanför Göta kanal och Bråviken, 12 k: Slupar till Kalmar, 12 kanonjollar till Carlskrona, 24 k: Slupar till Öresund, 24 k: Slupar och 24 k: jollar utanför Göteborg, samt 12 k: slupar till norrbotniska armens högra eller sjöflygel. — Sedan fram på sommaren beror alla våra krigsfartygs plaçering och begagnande af fiendens anfalls planer och företag. — Det faller af sig sjelf att telegrafer bör inrättas längs hela kusten och tvärt öfver land emellan Stockholm, Göteborg och Skåne, samt enklare signaler emellan posteringarne, utkikerne och de utanför kusten kryssande observations fartygen.

Alla dessa uppgifter och förklaringar äro grundade på samlad krigs erfarenhet och min noga kännedom af Sveriges kuster genom många års sjömätningar och militäriska undersökningar, hvarföre jag, såsom redan vid en betydande ålder och nu nära den enda lefvande som med uppmärksamhet deltagit i det sista allvarsamma Skärgårds kriget i Finland, anser mig skyldig fosterlandet och efterkommande dessa välmenta vägledningar; ty alltför ångerfullt skulle försvaret mot öster säkert blifva, om Sverige försummar sin naturliga förmur, — Skärgården och Skärgårdsflottan — och icke — såsom de aktifva ryssarne — gör och fullkomnar hvad vi kunna, medan tid är och freden tillåter; ty när det smäller är det för sent.

Stockholm år 1853.

O.I.Hagelstam.

KARTA
ÖFVER
STOCKHOLMS SKÄRGÅRD
MED TILGRÄNSANDE DEL AF
ÖSTERSJÖN SAMT ÅLANDSHAF
Författad År 1830 af
Gust. af Klint
Ånyo utgifven af Kongl. Svenska Sjö-karte Kontoret
1849.

Denna karta bör väl förvaras, förseglad och inläst, så att den icke kommer i utländningars eller förrädares händer.

Longituds Minuter
Latitud
Tyska Mil hvaraf 15 utgöra en Grad i Latitud
Kabbellängder
Engelska Leagues 20 på en Latituds Grad
1 Sv. Mil
Svenska-mil

Denna Wäddö kanal föreslogs År 1818 af O.I.Hagelstam, och fullbordades året derpå. men in tvär krökn: i kanalen måste rätas, annars koma ej längre bogser ångfartyg fram.

I händelse våra kanonslupar och kanonjollar i Öregrunds Skärgård vid Tjockö och innanför Furusund, emot förmodan, blifva tvungne att retirera, så bör endast 24 à 30, hälst kanonjollar, gå innanför Waxholms fästning, hvilka sedan kunna användas i Mälaren, resten af Skärgårds Flottan bör gå söder ut till Gällnö och Windö, och hastigt draga förstärkningar till sig från Sandhamn och Dalarön, och sedan med samlad styrka anfalla fienden i flanken och ryggen.

I Södertörn är visserligen goda landstignings ställen, men landet är mycket kuperadt, skogrikt, bergigt och kärrigt så att den försvarande har tillfälle att välja flere starka positioner, för att hindra fienden framtränga till Stockholm.

Teçknens Förklaring m.m.

Först rekommenderas till genomläsning och begrundande den röda och blå påskriften å den trånga södra Qvarken emellan Åland, Öregrunds och Stockholms Skärgårdar. — Derjemte bör observeras Sjökortets felaktighet utanför Gräsön, der ett betydligt antal flere grund och klippor finnas, hvilka jag tillagt med blå färg. — Äfven ¼ mil vester om Öregrund Stad vid Sneslingeborg är detta Sjökort mycket oriktigt, der jag nödgats tillrita en hel fjärd; ty landpasset eller det låga Svaget vid Sneslingeborg är icke hälften så bredt som Sjökortet utvisar. Dessutom är hela Öregrunds och likaså Stockholms Skärgård, litet eller intet pliktad och Speçial kartorne deröfver på några ställen icke fullt pålitlige. — Öregrunds Skärgård som i Militäriskt afseende är den vigtigaste, borde derföre ofördröjligen noga reafmätas, likaså Rådmansö Sundet, Gjusterö Sundet och Möja trakten, samt begge Skärgårdarne fullkomligt pliktas, och Svaget vid Sneslingeborg och gamla igenvallade Sundet innanför Rådmansö genomgräfvas med en högst 6 fot djup Canal, hvilket skulle blifva mycket nyttigt för vår Skärgårds flotta och innomskärs farten under Storm och i händelse fiendlig flotta stänger Segellederne vid Öregrund och utanför Rådmansö, och skulle tillika försvåra fiendens inträngande i Uppland, i fall han lyckas landsätta en armé på Öregrunds halfö eller på Rådmansö, hvilka begge landstignings ställen äro aldra förmonligast för en fiende från Åland.

Angående Skärgårds-kartorne Mätning och Pliktning

De gröna fläckarne vid stränderne utvisa alla de bästa landstignings ställen i hela Stockholms Län.

Aflånga svarta prickar med en fin blå linie vid sidan utvisar alla Lotsmans segelleder för djupgående fartyg.

Dylika fina röda linier utvisa de förnämsta af de oräkneliga kanonslups och k: jolls farvattnen.

Dessa röda tecken föreställer Sv: k: Slupar och Sv: k: Jollar, och för dem förmonliga positioner och batalj ställen.

Dylika gröna tecken utvisar fiendtliga k: slupar och k: jollar som vilja framtränga i Skärgården.

Dessa gröna tecken föreställer ankommande stora fiendtliga Skepp och djupgående ångfartyg.

Denna figur utvisar huru våra k: slupars och k: jollars batalj linier böra formeras, hälst i vinkel, öfver farvattnet, och bakom Sund och trånga pass, aldrig framför sund ej heller på fjärdar (om man icke är öfverlägsen) när man väntar angrepp af större antal fiendtliga k: Slupar eller roddfartyg. Då våra k: slups batalj linier så plaçeras och formeras, får en talrikare fiendtlig roddflotta, icke rum att använda hela sin styrka, utan blott en mindre del och våra flygel slupar eller Jollar kunna sålunda beskjuta de fiendens k: slupar som försöka att framtränga på bredsidan eller i flanken med kraftigare eld, hvarigenom fienden blifver tvungen att draga sig tillbaks. — Kan en sådan ställning eller position icke kringgås eller af öfverlägsenheten angripas i flanken med kanoner, och jägare från land, så är den vanligen ointaglig, men tournerar fienden med betydlig styrka, så måste man, under betäckning af reserven med ordning draga sig tillbaks eller åt sidan till nästa pass, der krigslyckan torde blifva mera gynnande. Sällan behöfver en Skärgårds flotta efter en misslyckad batalj retirera långt, ty dessa små fartyg kan i Skärgården snart i stånd sättas och fiendens fartyg som också lidit af drabbningen behöfver gerna ligga stilla för att äfven reparera, så att han icke kan förfölja långt, eller angripa ett nytt pass. — Då man med k: slupar vill envist försvara en vigtig position emot kanonslupar, är bäst att under hetaste striden fälla draggarne, så bibehåller man lättast ordning och kan gifva jemnare eld.

Der röda el: Svenska k: Slups tecken (: såsom å figur: till venster:) äro markerade, på sidorne om inlopp och segeller emellan klippor och grund, eller på grundt vatten vid stränderne, så att de icke kunna öfverseglas, så utvisar det, huru våra k: slupar och k: jollar böra plaçeras, för att emottaga fiendens linieskepp, fregatter och ångfartyg, ty det duger icke då att formera k: Slups linie tvärs öfver segelleden. — De dertill tjenlige vatten lokaler, innom ett kanon håll från inloppen och segellederne, borde i fredstid noga utsynas och markeras på speçial kartorne, med serskildt tecken för passande k: slup platser och serskildt för k: jolls platser. Ett rödt streck med röda ziffror för så många som få rum vid stranden el: mellan grunden, och (Sl:) för k: slupar och (Jo:) för k: jollar är nog. — Skulle fiendens skepp genom frisk vind och stark fart, icke kunna nog skadas af våra första k: slupars bombkanoner, så bör det ske af de nästa och af glödkuls batterier, eller ännu säkrare längre in i Skärgården, genom djerfva dag, men isynnerhet natt attacker. Der fiendens skepp ankra, samt i trängseln och i mörkret icke kunna manövrera eller för motvind ej undkomma, såsom vid Eckernförde år 1849.

På k: slupar och Jollar behöfver man ej frukta för de i allmänhet osäkra skotten från höga skepps och ångfartygs batterier, ty erfarenheten har nog visat att höga batterier sällan träffa så små och låga fartyg som våra slup: och Jollar. — Säkraste afståndet för slup: och Jollar är emellan skeppskulornes 1 och 3 ricochetter, och då träffa k: slupar och jollar säkert hvarje skott uti de stora skeppen. — Skråskotts distance bör om dagen undvikas. — Om natten kan man ro närmare.

Många som icke sedt kanon Jollar agera i krig, inbilla sig, att de äro vådliga och mindre nyttiga, men år 1789 vid Porkala, 1790 vid genombrytningen från Björkösund, och under retratten derifrån i refvad märssegels blåst, öfver 10 mil öppen sjö till Aspö, bergade kanonjollarne sig ganska bra; likaså uti drabbningarne vid Fredrikshamn, i sjön Saimen, och i den evigt märkvärdiga bataljen den 9 Juli i Svensksund, äfvensom i alla drabbningar 1808 i Åbo Skärgård, visade sig tydligt, att k: jollarne genom sine hastiga och säkra skott, och för sällsyntheten att blifva träffade, öfverträffa k: sluparne i slutna skärgårdar; men de voro den tiden förde af män, som värderade och intresserade sig för skärgårds vapnet. Se Svenska och Danska Skärg: och Sjökrigs-Historierne.

Angående Kanon Jollarne

Men ännu förmånligare skulle kanon Jollarne blifva, om de (: likasom de Norska:) gjordes två rodder längre och litet bredare, så att de kunna föra 27 mans besättning och en svår bomb kanon, samt få en liten hytta för officern. — Denna ändring synes väl löna mödan, då man för en k: slup, kan utrusta nära två k: jollar, och sålunda för ungefär lika krigskostnad agera med dubbelt antal kanoner och spräng bomber.

Den långa, breda, röda rand från Örskärs fyr till södra udden af Björkö, utvisar, att man genom försänkningar i 4 små Sund kan af öar och holmar, bilda en 8 Sv: mils lång förmur, midtför Åland, så att fiendtliga fartyg icke kunna komma till Sveriges fasta land, annorstädes än genom sundet emellan Vesserön och Långgrundet norrom Singön, hvilket sund är af mycken vigt att väl försvara.

De 4 blåa cirklarne i Öregrunds skärgård, utvisa nämnde 4 sund som böra försänkas.

De dubbla röda cirklarne utvisa, (: utom Vaxholms och Dalarö fästningar) de 2:ne vigtiga punkterne Tjockö och Långgrundet, hvilka äfven skulle förtjena att befästas, om Sverige hade medel dertill. — I alla fall bör vid dessa farliga inlopp och landstignings ställen byggas starka bombkanons och glödkuls batterier, med öfver dem dominerande Martello torn för att hindra stormning, till stöd för Skärgårds kriget i dessa högst vigtiga farvatten.

Enkla röda cirklar, större el: mindre, utvisa äfven nödiga batteri ställen, men hvaraf en del kunna uppkastas vid krigets början, blott plattserne förut utsynas (: lägt:) och noga utmärkes på speçial kartor, samt kanoner anskaffas i beredskap.

De gula cirklarne med röda prickar vid kanten, utvisa det lilla sundet Draget norrom Landsort, som bör uprensas 3 à 4 fot djupare och äfven vidgas litet, samt sundet södra Stäket som för våra k: Slupar bör göras 2 fot djupare, åtminstone i en smal ränna.

De hel gula cirklarne, nämligen: innanför Öregrund vid Sneslingeberg, och innanför Rådmansö, utvisa 2:ne låga landtungor eller igenvallade sund, hvilka borde åter öppnas el: genomgräfvas till 12 alnars bredd och 6 fots djup, så att kanonslupar och k: jollar derigenom kunna smyga sig fram i alla väder, och vidare genom Ortala Canal och Wätö sund, i händelse storm eller fiendtlig flotta skulle hindra pasagen utanför Rådmansö eller genom sundet vid Öregrund.

Med riktig kännedom af lokalen och grundligt studium af skärg: kriget, synes alla dessa förberedande åtgärder, att trygga och lätta försvaret, vara af mycken vigt, såvida man allvarsamt vill, verkeligen kraftigt försvara Öregrunds och Stockholms vigtiga Skärgårdar.

De bruna krokliniene å land utvisa Lands-vägar och några goda byvägar.

Grav. af C.G. Lindgren

99-3026269-5
53
53 K

Hagelstam, Å. af Klint, Gust. Lindgren, C. G.

Försök till en åskådlig framställning af Skärgårdskriget, eller huru man med grundgående skärgårdsfartyg, samt tillhjelp af lokalen bör försvara Öregrunds ...

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden